

Εκπαίδευση των ασθενών με καρκίνο με τη χρήση της τεχνολογίας

Μαρία Λαβδανίτη

Education of cancer patients using technology

Καθηγήτρια Τμήματος Νοσηλευτικής
Διεθνές Πανεπιστήμιο της Ελλάδος

Ο καρκίνος αποτελεί μία από τις κύριες αιτίες θανάτου παγκοσμίως ενώ σύμφωνα με στοιχεία του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας (Π.Ο.Υ.) υπολογίζεται ότι εμφανίστηκαν 19,3 εκ. καινούργιες περιπτώσεις και συνέβησαν 10 εκ. θάνατοι εξαιτίας του, το 2020.¹ Η αύξηση της συχνότητας της νόσου έχει οδηγήσει και στην αύξηση των επιζώντων από καρκίνο λόγω της βελτίωσης της αντινεοπλασματικής θεραπείας, και των διαγνωστικών εξετάσεων γεγονός όμως που οδήγησε στη μετατόπιση της φροντίδας των ασθενών στο σπίτι και αύξησε την ανάγκη εκπαίδευσή τους προκειμένου να διαχειρίζονται οι ίδιοι και οι φροντιστές τους την ασθένεια και τις πιθανές ανεπιθύμητες ενέργειες, Η αλλαγή στο είδος και στην ποσότητα πληροφοριών που χρειάζονται οι ασθενείς και οι φροντιστές τους οδήγησε στην ανάγκη χρήσης της τεχνολογίας ή της ηλεκτρονικής υγείας στην εκπαίδευση των ασθενών.²

Η εκπαίδευση των ασθενών αποτελεί μια ανεξάρτητη νοσηλευτική παρέμβαση και ορίζεται ως μια σειρά εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων που αποσκοπούν στη βελτίωση της συμπεριφοράς του ασθενούς, της κατάστασης της υγείας ή και των δύο.³ Ως τεχνολογία υγείας ορίζεται κάθε παρέμβαση που μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την προαγωγή της υγείας, την πρόληψη, τη διάγνωση ή τη θεραπεία ασθενειών ή για την αποκατάσταση ή τη μακροχρόνια φροντίδα. Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας (Π.Ο.Υ.) ορίζει την ηλεκτρονική υγεία ως: «τη χρήση των τεχνολογιών πληροφορίας και επικοινωνιών για την υποστήριξη της υγείας αλλά και πεδίων που σχετίζονται με την υγεία, συμπεριλαμβανομένης της υγειονομικής περίθαλψης, της παρακολούθησης και της αγωγής υγείας, της γνώσης και της έρευνας Η ηλεκτρονική υγεία είναι ένας γενικός όρος που περιλαμβάνει ένα ευρύ φάσμα τεχνολογιών όπως: το m-Health (χρήση έξυπνων ή φορητών συσκευών), την τηλεϊατρική, την τηλε-υγεία, τους αισθητήρες παρακολούθησης, τα ψηφιακά παιχνίδια υγείας κ.α.⁴

Τα συμβατικά μέσα και οι μέθοδοι διδασκαλίας που χρησιμοποιούνται για την εκπαίδευση των ασθενών είναι η διάλεξη, η επίδειξη, η χρήση εικόνων ή αφισών και είναι δυνατόν να πραγματοποιηθεί είτε πρόσωπο με πρόσωπο (ατομική διδασκαλία) ή με ομαδική διδασκαλία. Όλα τα παραπάνω μέσα διδασκαλίας μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την παροχή αποτελεσματικής εκπαίδευσης του ασθενούς, ενώ δεν φαίνεται να υπερέχει η μία έναντι της άλλης ή των άλλων. Ωστόσο, σύμφωνα με μελέτες η αποτελεσματικότητά τους ενισχύεται όταν χρησιμοποιούνται συνδυαστικά, ενώ ειδικά οι προφορικές οδηγίες πρέπει απαραίτητα να χρησιμοποιούνται σε συνδυασμό με μια άλλη μέθοδο διδασκαλίας. Η εκπαίδευση των ασθενών μειώνει τις επαναλαμβανόμενες νοσηλείες, τις επισκέψεις στα τμήματα επειγόντων

Υπεύθυνη αλληλογραφίας:
Μαρία Λαβδανίτη
τηλ.: 69378965660
email: maria_lavdaniti@yahoo.gr

περιστατικών και βελτιώνει την ποιότητα ζωής των ασθενών και των φροντιστών.⁵

Κάποια μειονεκτήματα που υπάρχουν είναι ότι οι ασθενείς πραγματοποιούν συχνά περιττές επισκέψεις και επομένως καταναλώνουν σημαντικό χρόνο και χρήματα ενώ αναφέρεται ότι οι συμβατικές μέθοδοι εκπαίδευσης ενδέχεται να στερούνται αξιοπιστίας.⁶

Η πανδημία COVID-19 δημιούργησε μια αίσθηση επείγουσας ανάγκης για ενσωμάτωση και ανάπτυξη καινοτομιών στην εκπαίδευση των ασθενών και ώθησε την τεχνολογία σαν τρόπο εκπαίδευσης ασθενών.⁵

Οι μέθοδοι διδασκαλίας με τη χρήση της τεχνολογίας περιλαμβάνουν τη χρήση και τις εφαρμογές κινητών τηλεφώνων, τις προσωπικές συσκευές παρακολούθησης, τις ψηφιακές πλατφόρμες εκπαίδευσης, τη χρήση διαδικτύου, τα διαδραστικά προγράμματα εκπαίδευσης ασθενών, τα animation, βίντεο κ.α.⁶

Το περιεχόμενο διδασκαλίας περιλαμβάνει πληροφορίες για την ασθένεια, ανεπιθύμητες ενέργειες αντινεοπλασματικής θεραπείας, την αυτοφροντίδα, την ενδυνάμωση, την ψυχολογική υποστήριξη.⁷

Οι παράγοντες που επηρεάζουν τη χρήση της τεχνολογίας στην εκπαίδευση είναι η ηλικία, το φύλο, ο τόπος διαμονής, το επίπεδο εκπαίδευσης, η συμπεριφορά αναζήτησης πληροφοριών, η κοινωνική υποστήριξη.⁸

Η χρήση της τεχνολογίας στην εκπαίδευση ασθενών έχει πλεονεκτήματα και κάποια από αυτά είναι η ευκολία στη προσβασιμότητα στις υπηρεσίες υγείας, η έγκαιρη αντιμετώπιση ασθενών, η ελάττωση των μετακινήσεων, η

εξοικονόμηση χρόνου, η διαχείριση ασθενών στον προσωπικό τους χώρο, η βελτίωση επικοινωνίας μεταξύ ασθενών και επαγγελματιών υγείας.⁹

Τα τελευταία χρόνια η τεχνολογία είναι πιο προσιτή και όλο και περισσότεροι ασθενείς έχουν πρόσβαση σε πληροφορίες υγείας μέσω ψηφιακών μέσων. Παρόλα αυτά υπάρχουν κάποιοι κίνδυνοι από τη χρήση της διότι οι ασθενείς μπορεί να έχουν πρόσβαση σε πηγές πληροφοριών που όμως δεν βασίζονται σε βιβλιογραφία ενώ κάποιες πληροφορίες δεν είναι πάντα κατάλληλες για όλους τους ασθενείς και τις οικογένειές τους.

Η χρήση της τεχνολογίας από νοσηλεύτες και άλλους επαγγελματίες υγείας έχει αποδειχθεί ότι προάγει την υγεία, την ευημερία και την ενδυνάμωση των ασθενών. Το Royal College of Nursing ανέφερε ότι η χρήση της ηλεκτρονικής υγείας βελτιώνει την παρακολούθηση των ασθενών, την αυτοδιαχείριση, την ποιότητα ζωής των ασθενών με καρκίνο και των φροντιστών τους. Οι επαγγελματίες υγείας βρίσκουν την ηλεκτρονική υγεία ωφέλιμη για την επαγγελματική τους ανάπτυξη και πιστεύουν ότι εξοικονομεί χρόνο και τους προσφέρει ευκαιρίες μάθησης.¹⁰

Συμπερασματικά η χρήση της τεχνολογίας στην εκπαίδευση των ασθενών αυξάνεται. Τα πλεονεκτήματα για τους ασθενείς, φροντιστές και τους επαγγελματίες υγείας είναι πολλά. Η γνώση της χρήσης της τεχνολογίας στην κλινική πρακτική αλλά και η εκπαίδευση όλων των εμπλεκόμενων μερών, όπως και η σταδιακή ενσωμάτωση και χρήση σε κλινικούς χώρους θεωρείται απαραίτητη.

Βιβλιογραφία

1. Ferlay J, Colombet M, Soerjomataram I, Parkin DM, Piñeros M, Znaor A, Bray F. Cancer statistics for the year 2020: An overview. *Int J Cancer*. 2021 Apr 5
2. Charalambous A. Utilizing the Advances in Digital Health Solutions to Manage Care in Cancer Patients. *Asia Pac J Oncol Nurs*. 2019,6(3):234-237.
3. Lorig, K. Patient education: A practical approach. California: Sage publications Ltd, 3rd edition, 2001.
4. World Health Organization. WHO guideline: Recommendations on digital interventions for health system strengthening. World Health Organization., 2019
5. Giuliani M, Papadakos T, Papadakos J. Propelling a New Era of Patient Education into Practice-Cancer Care Post-COVID-19. *Int J Radiat Oncol Biol Phys*. 2020, 1;108(2):404-406
6. Samadbeik M, Garavand A, Aslani N, Sajedimehr N, Fatehi F. Mobile health interventions for cancer patient education: A scoping review. *Int J Med Inform*. 2023, 179:105214
7. Turkdogan S, Schnitman G, Wang T, Gotlieb R, How J, Gotlieb WH. Development of a Digital Patient Education Tool for Patients With Cancer During the COVID-19 Pandemic. *JMIR Cancer* 2021, 21;7(2):e23637.
8. Zhang Y, Xu P, Sun Q, Baral S, Xi L, Wang D. Factors influencing the e-health literacy in cancer patients: a systematic review. *J Cancer Surviv*. 2023,17(2):425-440.
9. Galiti D, Linardou H, Agelaki S, et al. Exploring the Use of a Digital Platform for Cancer Patients to Report Their Demographics, Disease and Therapy Characteristics, Age, and Educational Disparities: An Early-Stage Feasibility Study. *Curr Oncol*. 2023, 12;30(8):7608-7619.
10. Wong AKC, Bayuo J, Wang S, Kwan RYC, Lam SC, Wong FKY. Factors associated with the perceptions of eHealth technology of Chinese nurses and nursing students. *Nurse Educ Pract*. 2023, 69:103605.